

Datum
2020-11-16
Vår referens
Ingela Löfqvist-Kressander
Utredningssekreterare
Ingela.Kressander@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Motion av Måns Berger (MP) om klimatanpassning STK-2020-369

Sammanfattning

Motionären föreslår att Malmö stad ska planera, och vidta åtgärder, för att hantera effekterna av värmeböljor som uppstår på grund av miljöförändringar.

Samtliga nämnder har i sina yttranden beskrivit vad som är möjligt att göra, vad som görs och vad som planeras. Redovisad planering avser såväl löpande verksamhet som specifikt i det fall en värmebölja inträffar. Ingen av nämnderna har något att invända mot det motionären vill uppnå. Mycket av det motionären vill uppnå finns redan reglerat, och genomförs redan. Nämnderna konstaterar dock att alla förslagen inte går att genomföra, bland annat utifrån respektive nämnds uppdrag och förutsättningar.

Förslaget är att motionen anses besvarad med det som redovisas i ärendet.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsen föreslår kommunfullmäktige besluta

1. Kommunfullmäktige anser Måns Bergers (MP) motion om klimatanpassning besvarad med hänvisning till vad som redovisas i ärendet.

Beslutsunderlag

- Motion av Måns Berger (MP) om klimatanpassning
- Remissvar från hälsa-, vård- och omsorgsnämnden
- Remissvar från funktionsstödsnämnden
- Funktionsstödsnämnden beslut 200824 § 95
- Remissvar från tekniska nämnden
- Tekniska nämnden beslut 200825 § 268 med Reservation (V) och muntlig Reservation (MP) och (SD)
- Remissvar från miljönämnden
- Miljönämnden beslut 200825 § 128
- Servicenämnden beslut 200825 § 89 med Reservation (MP)
- Remissvar från servicenämnden
- Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden beslut 200825 § 99 med Särskilt yttrande (M+C) och muntlig Reservation (MP)

- G-Tjänsteskrivelse KSAU 201123 Motion av Måns Berger (MP) om klimatanpassning

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2020-11-23

Kommunstyrelsen 2020-12-09

Kommunfullmäktige 2020-12-22

Beslutet skickas till

Motionären

Funktionsstödsnämnden

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Miljönämnden

Servicenämnden

Tekniska nämnden

Ärendet

Måns Berger (MP) har föreslagit att Malmö stad ska planera, och vidta åtgärder, för att hantera effekterna av värmeböljor som uppstår på grund av miljöförändringar.

Motionären föreslår kommunfullmäktige besluta

att ge hälsa-, vård- och omsorgsnämnden och funktionsstödsnämnden i uppdrag att klimatanpassa stadens särskilda boenden

att ge hälsa-, vård- och omsorgsnämnden i uppdrag att kartlägga brukare inom hemtjänstens utsatthet för värmeböljor för att identifiera risker och kunna sätta in förebyggande åtgärder

att ge hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, i samverkan med berörda nämnder, i uppdrag att ta fram en lokal beredskapsplan

att uppdra åt hälsa-, vård- och omsorgsnämnden och funktionsstödsnämnden att tillgodose att relevant kunskap finns hos de anställda så att de kan göra rätt prioriteringar när en värmebölja inträffar.

Funktionsstödsnämnden, hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, miljönämnden, servicenämnden samt tekniska nämnden har getts tillfälle att yttra sig över motionen.

Bakgrund

Motionären framhåller att 2018 års värmebölja inte bara var en stor påfrestning för våra skogsägare, djur och natur, utan den innebar också en oerhörd påfrestning för många av landets äldre. Värmeböljan kan ha orsakat så mycket som 600 dödsfall i Sverige.

De som är särskilt sårbara för värmeböljor är våra äldre och sjuka, och utsattheten förvärras av luftföroreningar. Stadens särskilda boende, både för äldre och funktionsnedsatta, måste därför klimatanpassas så att våra brukare kan leva i en god och trygg miljö, även när extrema värmeböljor blir allt vanligare.

Motionen i sin helhet finns bifogad i ärendet.

Remissinstansernas yttrande

Funktionsstödsnämnden

Överlag ställer sig nämnden positiv till motionärens yrkande om att klimatanpassa boenden.

Nämnden menar att det är ett bra initiativ men att det är omfattande och kräver att både kunskap, samverkan och resurser tillförs för ett genomförande.

Flera av nämndens boenden förvaltas av privata fastighetsägare vilket medför att nämnden inte har full råddighet över exempelvis utomhusytor, utan utveckling av dessa behöver ske i dialog med fastighetsägaren. Nämnden kan se ett behov av kylaggregat på fler boende, men att installera kylaggregat medför extra kostnad och är energikrävande. Kylning av mediciner sker redan i den utsträckning som krävs.

Nämnden är positiv till att det genomförs solstudier men vill framföra att det krävs extern kompetens. Att göra solstudier på samtliga boenden och verksamheter skulle även kräva tillförsel av resurser.

Nämnden framhåller att förvaltningen har strukturer för kunskap hos medarbetare om vilka prioriteringar som behöver göras kopplade till värmebölja. Förvaltningen har en rutin med checklistor, riktade till olika målgrupper, avseende vädervarningar och händelser som tydliggör vad som ska beaktas för att säkerställa verksamheten och minimera risk för fara och skada.

Förvaltningens beredskapssamordnare uppdaterar verksamheterna vid varningar för värmeböljor och andra väderrelaterade händelser. Verksamheten får även löpande informationen som har fokus på hur negativa hälsoeffekter kan förebyggas. Denna består bland annat av länkar till folkhälsomyndighetens råd vid värmeböljor.

Funktionsstödsnämnden godkänner yttrandet och anser därmed motionen besvarad.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogad i ärendet.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden gjorde en större utvärdering av hanteringen av värmeböljan 2018, vilken utgör en bra grund för förvaltningens ledning att använda vid beslut i händelse av värmeböljor.

Särskilda boenden för äldre är mer eller mindre anpassade för värmeböljor och har också olika förutsättningar för exempelvis grönska för skugga. Markiser installerades på vissa boende, och kylarna för läkemedel sågs över. Vid nybyggnation säkerställs klimatanpassning genom funktionsprogram, som bland annat innebär att solstudier och olika typer av väderförhållanden ska beaktas.

En kartläggning av hemtjänsttagare blir en ögonblicksbild som är svår att hålla aktuell och troligen inte skulle vara särskilt användbar när en värmebölja inträffar, eftersom mångas behov och hälsotillstånd kan variera snabbt över tid. Hemtjänst ges till personer som bor i eget hem vilket ger nämnden begränsad möjlighet att påverka själva hemmet och eventuella anpassningar till värmebölja. Personal i hemtjänst och hemsjukvård har dessutom personkännedom om brukare och patienter som kan användas vid värmebölja.

Förvaltningen har redan råd och rutiner i frågan. Idag arbetar förvaltningen efter Folkhälsomyndighetens råd och Region Skåne/Kommunförbundet Skåne/Länsstyrelsen Skånes information samt checklistor för kommunens vård och omsorg, som är utdragna ur den beredskapsplan som motionären bland annat hänvisar till. Det finns också verksamhetsspecifika

rutiner framtagna för hemtjänst, särskilt boende och verksamheter inom hälsa och förebyggande såsom dagverksamheter. Nyligen togs också en affisch fram för medarbetare inom samtliga verksamheter med punkter att komma ihåg under värmeböljor.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden föreslår kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogad i ärendet

Miljöpartiet anmäler muntlig reservation.

Moderaterna och Centerpartiet anmäler gemensamt särskilt yttrande.

Miljönämnden

Miljönämnden anser att det är en angelägen fråga och ser positivt på förslaget, men önskar att ett antal synpunkter beaktas. Malmö stad har tagit fram en process för analys av risk och sårbarheter som kommunens förvaltningar kontinuerligt ska bedriva. Som komplement till risk- och sårbarhetsanalysen (RSA) görs även specifika fördjupade riskanalyser, för till exempel avbrott i elförsörjning, och utifrån typhändelser såsom värmebölja, skyfall, terrorism.

Kommunfullmäktige antog den 6 februari 2020 *Utvecklingsplan för Malmö stads arbete med krisberedskap och civilt försvar 2020-2023*. Det finns därmed redan en inriktning från kommunfullmäktige att nämnder ska inleda arbetet med att anpassa sina verksamheter utifrån ett förändrat klimat. Det behöver dock utredas vidare vilka åtgärder som är mest kostnadseffektiva samt hur dessa ska samordnas och finansieras.

Miljönämnden ansvarar för tillsynen av omsorgsboenden utifrån miljöbalken 9 kap. 3 §. Verksamhetsutövaren ska enligt miljöbalken 26 kap. 19 § fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att förebygga olägenhet för människors hälsa genom egenkontroll. Folkhälsomyndighetens Allmänna råd om temperatur inomhus, som anger riktvärden för operativ temperatur gäller dock inte vid extrema väderförhållanden. Om värmeböljor fortsättningsvis anses vara en extremhändelse så saknas det riktvärden, men förebyggande arbete så som informationsspridning och rådgivning till verksamhetsutövaren kan genomföras.

Studier visar på vikten av att arbeta förebyggande och ta hänsyn i planering och beställning av nya boenden och deras utemiljö så att plats ges åt grönska, exempelvis fler träd, gröna tak och väggar samt fler grönytor.

Miljönämnden föreslår kommunfullmäktige att anse motionen besvarad.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogad i ärendet.

Servicenämnden

Servicenämnden anser att förslagen i motionen är relevanta och bra. Servicenämnden kan inte själv driva på krav om klimatanpassning rörande övertemperaturer i lokaler/boenden utan att ha med sig de beställande nämnderna, hälsa-, vård- och omsorgsnämnden och funktionsstödsnämnden. Att beställandenämnderna får tydliga uppdrag gör att frågan kan adresseras mer systematiskt och strategiskt. Servicenämnden har redan krav på Klimatanpassning - nederbörd/skyfall och övertemperaturer i avdelningen stadsfastigheters Projekteringsanvisningar från 2020.

Servicenämnden, i likhet med andra nämnder, bedriver redan ett arbete beträffande klimatanpassning. Det kan handla om att t.ex. skaffa fläktar, solavskärmning eller installera fjärrkyla med mera för att hålla temperaturen nere på särskilda boenden.

Servicenämnden konstaterar vidare att yttre omständigheter såsom extremväder och covid-19 till stor del realiserat motionärens avsikter i förtid. Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen och funktionstödsförvaltningen har bland annat tagit fram handlingsplaner och checklistor vid värmeböljor.

Avslutningsvis menar servicenämnden att den står till beställande nämnders förfogande i den mån de önskar utveckla ytterligare åtgärder angående klimatanpassning.

Servicenämnden föreslår kommunfullmäktige anse motionen besvarad.

Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogad i ärendet.

Miljöpartiet anmäler skriftlig reservation.

Tekniska nämnden

Tekniska nämnden berörs av punkten att ge Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, i samverkan med berörda nämnder, i uppdrag att ta fram en lokal beredskapsplan.

Sammanfattningsvis så har Tekniska nämnden mycket goda underlag och kan bidra med sin del till kommande planer mot värmeböljor och för klimatanpassning av staden.

Sedan ett antal år genomförs kontinuerligt en RSA enligt en särskild process för kontinuitetsplanering utvecklad i samarbete med LTH, under ledning av stadskontoret. RSA-arbetet omfattar alla förvaltningar och bolag. Dessutom görs årligen fördjupade riskanalyser som dels utgår ifrån avbrott i kritiska beroenden såsom till exempel avbrott i elförsörjning, dels utifrån typhändelser såsom värmebölja, skyfall, terrorism. Stadskontoret samordnar dessa analyser.

Tekniska nämndens bidrag till åtgärder för att motverka värmeböljor är framför allt att skapa kylande miljöer genom grönska och vatten. Tekniska nämnden har, genom fastighets- och gatukontoret, redan sommaren 2018 gjort så kallade värmeöar för att kunna sätta in svalkande åtgärder på rätt plats. Just nu pågår även en analys av discomfort level och trädkrontäckning kopplat till ohälsotal i staden. Sammanfattningsvis så har Tekniska nämnden mycket goda underlag och kan bidra med sin del till kommande planer mot värmeböljor och för klimatanpassning av staden.

Tekniska nämnden föreslår kommunfullmäktige besluta att anse motionens punkt tre besvarad genom redogörelsen av det lokala arbetet. Nämndens yttrande i sin helhet finns bifogad i ärendet.

Miljöpartiet anmäler muntlig reservation

Sverigedemokraterna anmäler muntlig reservation

Vänsterpartiet anmäler skriftlig reservation

Stadskontorets bedömning

Med beaktande av inkomna yttrande gör stadskontoret följande bedömning. Samtliga nämnder har i sina yttranden beskrivit vad som är möjligt att göra, vad som görs och vad som planeras framöver. Redovisad planering avser såväl löpande verksamhet som specifikt i det fall en värmebölja inträffar. Ingen av nämnderna har något att invända mot det motionären vill uppnå. Mycket av det motionären vill uppnå finns redan reglerat, och genomförs redan. Nämnderna konstaterar dock att alla förslagen inte går att genomföra, bland annat utifrån respektive nämnds uppdrag och förutsättningar.

Förslaget att ge hälsa-, vård- och omsorgsnämnden och funktionsstödsnämnden i uppdrag att klimatanpassa stadens särskilda boenden har genomförts i den utsträckning som nämnderna bedömt möjligt utifrån givna förutsättningar och resurser. Som exempel kan inte enskilda fastighetsägare föreläggas att vidta förebyggande åtgärder som saknar stöd i författning eller föreskrift.

Förslaget att ge hälsa-, vård- och omsorgsnämnden i uppdrag att kartlägga brukare inom hemtjänstens utsatthet för värmeböljor för att identifiera risker och kunna sätta in förebyggande åtgärder kräver ett omfattande kontinuerligt arbete. Detta beror dels på att brukarna inte är desamma över tid. Dessutom kan brukarnas hälsoläge förändras snabbt. Personalen har en god och aktuell kännedom om brukarna, som kan utgöra ett underlag för att vidta åtgärder vid en värmebölja, på samma sätt som den föreslagna kartläggningen skulle utgöra.

Förslaget att ta fram en lokal beredskapsplan är reglerat genom lagstiftning samt befintliga regionala och lokala styrdokument med mera. Kommunernas uppdrag och ansvar att ha en beredskap för kriser regleras i lag (2006:544) om kommuners och landstings åtgärder inför och vid extraordinära händelser och höjd beredskap. I *Utvecklingsplan för Malmö stads arbete med krisberedskap och civilt försvar 2020-2023* förtydligas mål och ansvarsfördelning internt i Malmö stad, såsom nämndernas uppdrag. Ett av de övergripande syftena med Malmö stads krisberedskap är att skydda människors liv och hälsa, vilket motionären också vill värna.

Förslaget att uppdra åt hälsa-, vård- och omsorgsnämnden och funktionsstödsnämnden att tillgodose att relevant kunskap finns hos de anställda så att de kan göra rätt prioriteringar när en värmebölja inträffar är redan genomfört, eftersom nämnderna tagit fram handlingsplaner och checklistor. Arbetsgivaren har generellt alltid ett ansvar att säkerställa att medarbetare och chefer har tillräcklig kunskap för att kunna utföra sitt arbete. I detta ligger bland annat att ta fram och informera om rutiner och riktlinjer.

I det fall nämnderna i framtiden bedömer att andra åtgärder behöver vidtas, har bland annat servicenämnden och tekniska nämnden förklarat att de gärna ställer sin kunskap till andra nämnders förfogande.

Stadskontorets förslag

Förslaget är att motionen anses besvarad med vad som redovisas i ärendet.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Magdalena Bondeson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör